

פרשת שופטים

המצוות בפרשה

שנמנענו מלחלק על בעלי הקבלה עליהם השלום ומלשנות את דבריהם ולצאת ממצותם בכל עניני התורה, ועל זה נאמר (דברים יז יא) לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך זמין ושמאל.

תצו. למנות מלך מישראל:

שנצטוינו למנות עלינו מלך מישראל, כדי שיקבצנו כלנו וינהיגנו כחפצו, ועל זה נאמר (דברים יז טו) שום תשים עליך מלך וגו'.

תצח. שלא להקים עלינו מלך נכרי:

שנמנענו מלהקים מלך עלינו איש שלא יהיה מזרע ישראל, ואפלו יהיה גר צדק, ועל זה נאמר (דברים יז טו) לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא אחיך הוא.

תצט. שלא ירבה המלך סוסים:

שלא ירבה לו המלך שימלך עלינו סוסים וולתי הצריכים למרפבתו ומרפבת פרשיו. וכמו שכתוב (דברים יז טז) לא ירבה לו סוסים.

תק. שלא לשכן בארץ מצרים לעולם:

שלא נוסף לשוב בדרך מצרים לעולם. כלומר, שלא ילך לקבע דירתנו במצרים, ועל זה נאמר (דברים יז טז) והי אומר לכם לא תוסיפון לשוב בדרך הזה עוד.

תקא. שלא ירבה לו המלך נשים:

שלא ירבה לו המלך נשים הרבה. ועל זה נאמר (דברים יז יז) ולא ירבה לו נשים.

תקב. שלא ירבה לו המלך כסף וזהב:

שלא ירבה המלך ממון רב, כלומר שלא יהיה תחת ידו אלא כשעור מה שהוא צריך למרפבתו ועבדיו המיוחדים לו, ועל זה נאמר (דברים יז יז) וכסף וזהב לא ירבה לו.

תקג. שיכתב המלך ספר תורה שני לעצמו:

שמצוה על המלך שיהיה על ישראל, לכתב ספר תורה מיחד לו מצד המלוכה, שתהיה עמו תמיד

תצא. למנות שופטים ושוטרים:

למנות שופטים ושוטרים שיכריחו לעשות מצות התורה, ויחזרו הנוטים מדרך האמת אליה בעל כרחם, ויצוו בראוי לעשות, ומנעו הדברים המגנים. ויקימו הגדרים על העובר, עד שלא יהיו מצות התורה ומניעותיה צריכות לאמונת כל איש ואיש.

תצב. שלא לטע אשרה במקדש:

שלא לנטע אילנות במקדש או אצל המזבח, ועל זה נאמר (דברים טז כא) לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח ה' אלהיך וגו'.

תצג. שלא להקים מצבה:

שלא להקים מצבה בשום מקום, ועל זה נאמר (דברים טז כב) ולא תקים לך מצבה אשר שגא ה' אלהיך.

ואין בכלל אסור זה בנין המזבח, כי עליו נאמר בפרוש (שם כז ו) אבנים שלמות תבנה את מזבח וגו'. אלא שלא נעשה כן בשאר מקומות.

תצד. שלא להקריב קרבן בעל מום עובר:

שנמנענו שלא נקריב קרבן מבהמה שיהיה בה מום, ואפלו הוא מום עובר, ועל זה נאמר (דברים יז א) לא תזבח לה' אלהיך שור ושה אשר יהיה בו מום וגו'.

תצה. לשמע בקול בית דין בכל זמן:

לשמע בקול בית דין הגדול ולעשות כל מה שיצוו אותנו בדרך התורה באסור ומותר, וטמא וטהור, וחיב ופטור, ובכל דבר שיראה להם, שהוא חזוק ותקון בדתנו, ועל זה נאמר (דברים יז י) ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך. ונכפל בסמוך (שם יא) לחזוק הדבר על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה.

תצו. שלא לסור מדבריהם:

ויקרא בו, מלבד ספר תורה אחר שמצוה עליו לכתב ככל אחד מישראל, כמו שנכתב במצוה האחרונה שבספר בעזרת השם (מצוה תריג). ועל זה נאמר (דברים יז יח) וכתב לו את משנה התורה הזאת וגו'.

תקד. שלא ינחל שבט לוי בארץ ישראל:

שלא לטל כל שבט לוי חלק בארץ, זולתי הערים הידועות ומגדשיהן, כמו שמבאר בכתוב, ועל זה נאמר (דברים יח א) לא יהיה לכהנים הלויים כל שבט לוי חלק ונחלה.

תקה. שלא יקח שבט לוי חלק בבזה:

שלא יטל כל שבט לוי חלק בבזה במה ששלו ישראל בהכנסם בארץ, ובמה שישלו מאויביהם אחרי כן, ועל זה נאמר (דברים יח א) לא יהיה לכהנים חלק ונחלה.

תקו. לתת זרוע ולחיים וקבה לפהו:

שנצטוו ישראל לתת הזרוע והלחיים והקבה, מפל בהמה טהורה שנזבח לכהן, ועל זה נאמר (דברים יח ג) וזה יהיה משפט הכהנים וגו'.

תקז. להפריש תרומה גדולה לפהו:

שנצטוינו להפריש מן הדגן והתירוש והיצהר תרומה, ונתן אותה לכהן, והיא הנקראת תרומה גדולה. ועל זה נאמר (דברים יח ד) ראשית דגנך תירשך ויצהרך וגו' תתן לו.

תקה. לתת לפהו ראשית הגז:

שנצטוינו לתת ראשית גזת הצאן לכהנים, ועל זה נאמר (דברים יח ד) וראשית גז צאנך תתן לו.

תקט. להיות הכהנים והלויים עובדים במקדש למשמרות:

שהיו הכהנים והלויים עובדים במקדש למשמרות, כלומר, לכתות ידועות, ולא תהיה נד הכל מתעסקת יחד בעבודה, חוץ מן הימים טובים בלבד, שהיו הכל עובדים יחד, כל הבא ימלא את ידו לשמחת הרגל. ובספר דברי הימים (א' כד כו) מבאר איך חלקו אותם דוד

ושמואל, שעשו מהן עשרים וארבעה משמרות כהנים, ועשרים וארבעה משמרות לויים, כדי שיעבד כל משמר מהם שתי שבתות בשנה. ובמסכת ספח (נה, ב) אמרו זכרונם לברכה, שברגלים היתה נד הכל שנה, ועל זה נאמר (דברים יח ו) וכי יבא הלוי וגו'.

תקי. שלא לקסים:

שנמנענו שלא לקסים, ועל כל זה נאמר (דברים יח ז) לא ימצא בך קוסם קסמים מעונן ומנחש וגו'.

תקיא. שלא לכשף:

שלא נשתדל בכל מעשה כשוף כלל, ועל זה נאמר (דברים יח ז) לא ימצא בך וגו' ומכשף.

תקיב. שלא לחבר חבר:

שנמנענו מלעשות השבעות על שום ענין. וזה הענין הוא, שיאמר אדם דברים ויאמר לבני אדם שאותם הדברים יועילו או יזיקו לאחד מפל הענינים, ועל זה נאמר (דברים יח ז-יא) לא ימצא בך וגו' וחובר חבר.

תקיג. שלא לשאל בעל אוב:

שלא נשאל בעל אוב שיודיענו דבר, ועל זה נאמר (דברים יח י-יא) לא ימצא בך וגו' ושאל אוב. וענין הכשוף הזה הוא שיש בני אדם שעושים מכשפות ששמו פיתום שהוא מעלה את המת מבין שחיו ושומע השואל מן המת תשובה על שאלותיו.

תקיז. שלא לשאל בידעוני:

שלא לשאל ידעוני. והענין הזה הוא שמשים המכשף עצם חי ששמה ידוע לתוך פיו, ואותו העצם מדבר על ידי כשפיו.

תקטו. שלא לדרש אל המתים:

שלא לדרש אל המתים. וענין דרישה זו הוא, שיש בני אדם מרעיבים עצמם והולכים ולנים בבית הקברות כדי שיבוא להם המת בחלום ויודיעם מה שישאלו עליו, ויש אחרים שלובשין בגדים ידועים ואומרים דברים ומקטרים

קטרת ידועה וישנים לבדם כדי שיבוא המת שהם רוצים בו ויספר להם בחלום, ועל כל מלאכות אלו וכיוצא בהם נאמר (דברים יח י-יא) לא ימצא בך וגו' ודורש אל המתים.

תקטז. מצוה לשמע אל נביא האמות:

שנצטוינו לשמע בקול כל נביא מהנביאים בכל מה שיצונו, ואפלו יצוה אותנו לעשות בהפך מצוה אחת מן המצוות או אפלו הרבה מהן לפי שעה, חוץ מעבודה זרה שומעין לו, כי באמת, אחר שהוא נביא אמת כל פגנותיו לטובה, וכל אשר יעשה הוא עושה לחזק הדת ולהאמין בשם ברוך הוא, ועל זה נאמר (דברים יח טו) נביא מקרבך מאחיך כמוני יקים לך ה' אלהיך אליו תשמעו.

תקיז. שלא להנבא בשקר:

שנמנענו שלא להתנבא בשקר, כלומר שלא יאמר שום אדם שנאמרו לו דברים בנבואה מהשם יתברך והשם יתברך לא אמרם, וכן בכלל הלאו אפלו אם יאמר דברים שנאמרו בנבואה זולתו ויאמר בשקר שהוא נצטוה לאמרן, ועל זה נאמר (דברים יח כ) אך הנביא אשר יזיד לדבר דבר בשמי את אשר לא צויתיו לדבר וגו'.

תקיח. שלא להתנבא בשם עבודה זרה:

שלא להתנבא בשם עבודה זרה. כגון שיאמר עבודה זרה פלונית צותה לעבדה, ותבטיח גמול לעובדיה, ותפחיד מענש למי שלא יעבדה. כמו שהיו אומרים נביאי הבעל והאשרה, כמו שהזכר בספרי הנביאים. וכן בכלל זה אם יאמר שהאל צוה לעבד עבודה זרה פלוני. ולא בא על זה בפתוב באזהרה מבארת מיוחדת בזה, אמנם נתבאר בפתוב ענש המתנבא בשם עבודה זרה, שהוא חייב מיתה, שנאמר על זה (דברים יח כ) ואשר ידבר בשם אלהים אחרים ומת הנביא ההוא. ומיתה זו היא חנק, כמו שכתבתי בסמוך.

תקיט. שלא נירא מהריגת נביא השקר.

שלא נירא מלהרג נביא השקר, ולא נפחד שיהיה לנו בזה שום ענש, ואפלו היה מתנבא בקיום המצוות, אחר ששקר בפיו אין לנו ענש במיתתו, אבל היא עלינו מצוה, ועל זה נאמר (דברים יח כב) לא תגור ממנו.

תקכ. מצוה להכין שש ערי מקלט:

להבדיל שש ערי מקלט מערי הלויים, שתהיה מועדות לנוס שמה מכה נפש בשגגה, ושיתקנו הדרכים לעמת הערים ויתישרו וכענין שאמרו זכרונם לברכה (מכות י, ב), שמקלט מקלט היו כותבין בפרשת הדרכים, ומפנים הדרכים שלא יהא בהו דבר שיאחר הבורח מן המרוצה ועל זה נאמר (דברים יט ג) תכין לך הדרך ושלשת את גבול ארצך וגו'.

תקכא. שלא לחוס על הרוצח וחובל:

שנמנענו מלחמל על מי שהרג חברו או חסר אחד מאבריו, שלא יאמר הדין עני זה שפרת יד חברו או סמא עינו, לא בכונה עשה זה. ויחמל עליו וירחמהו מלשלם לו כדי רשעתו, ועל זה נאמר (דברים יט, כא) ולא תחוס עינך, נפש בנפש וגו'.

תקכב. שלא להסיג גבול:

שלא נסיג גבול. והענין הוא, שלא נשנה גבול שיהיה בינינו ובין זולתנו עד שיתכן למשקר שיאמר שארץ זולתו היא שלו, וכן אם שנה סימני הגבול וקבעם בתוך קרקע של חברו ויאמר שלא שנהו ושהקרקע הוא שלו עד הגבול, על כל זה נאמר (דברים יט יד) לא תסיג גבול רעך וגו'.

תקכג. שלא יקום דבר העדות בעד אהד:

שנמנענו שלא נעמיד גבולי הענש בגוף הנענש, וכן שלא נוציא ממון, על פי עדות עד אהד, ואפלו הוא בתכלית הפשרות והחכמה, או אפלו נביא, ועל זה נאמר (דברים יט טו) לא יקום עד אהד באיש לכל עון ולכל חטאת.

תקכד. לעשות לעד זומם פאשר זמם:

שנצטוינו לעשות לעדים אשר העידו עדות שקר, כפי מה שבקשו להזיק בעדותם לאשר העידו עליו, הן בממון, הן במלקות, הן במיתה, ועל זה נאמר (שם יט יט) ועשיתם לו פאשר זמם לעשות לאחיו.

תקכה. שלא לערץ ולפחז במלחמה:

שנמנענו שלא לערץ ולפחז מן האויבים בעת המלחמה, ושלא נברח מפניהם, אבל החובה עלינו, להתגבר כנגדם ולהתחזק ולעמד בפניהם, ועל זה נאמר (דברים ז כו) לא תערץ מפניהם.

תקכו. מצוה למשח כהן למלחמה:

שנצטוינו למשח כהן אחד בשמן המשחה ולמנותו להיות מדבר עם העם בשעת מלחמה, וזהו הכהן נקרא "משוח מלחמה" ומן המצוה זו שיאמר הכהן המשוח אל העם בשעת המלחמה שלשה כתובים הנזכרים בתורה (דברים כ ה-ז), מי האיש אשר נטע כרם וגו', ומי האיש אשר בנה בית וגו', ומי האיש אשר לקח אשה וגו'.

תקכז. לשלח שלום לערים שצרים עליהן:

שנצטוינו בהלחמנו בעיר אחת מצד הרשות שנרצה להלחם בה, וזו היא שנקראת מלחמת הרשות, שנבטיח אותם שלא נהרגם אם ישלימו עמנו ויהיו לנו לעבדים, פלומר מעלים מס למלכנו וכבושים תחת ידינו. ואם לא ישלימו עמנו על הענין הנזכר אנו מצוים להרג מהם כל

זכר שבעיר ההיא שהגיע לפרקו ונקח לנו הטף והנשים וכל שללה.

תקכח. שלא להחיות נשמה משבעה עממיו:

שהזרחנו בלא תעשה שלא נחיה אחד משבעה עממים בכל מקום שנמצאם ונוכל להרגם בלי סכנה לנפשותינו, ושבעה עממים הן, הכנעני והפריזי והחוי והיבויסי והחתי והגרגשי והאמורי. ועליהם נאמר (דברים כ טז) לא תחיה כל נשמה.

תקכט. שלא להשחית אילני מאכל:

שנמנענו מלכרות האילנות כשנצור על עיר כדי להצר לאנשי העיר ולהכאיב לבותם, ועל זה נאמר (דברים כ יט) לא תשחית את עצה וגו' ואותו לא תכרות, וכמו כן נכנס תחת זה הלוא, שלא לעשות שום הפסד, כגון לשרף, או לקרע בגד או לשבר כלי לבטלה, ובכל ענינים אלו ובכל פיוצא בם שיהיה בהם השחתה.

תקל. לערף את העגלה בנחל:

שנצטוינו בעריפת עגלה בנחל איתן פרוש איתן (רמב"ם רוצח ט, ב) שממיו שוטפין בחזקה, וענין המצוה הוא, כשנמצא בשדה או בדרך הרוג ולא נודע מי הפהו, כמו שבא מפרש בפתוב, ועל זה נאמר (דברים כא א) כי ימצא חלל וגו' עד גמר הפרשה.

תקלא. שלא לעבד ולזרע באותו קרקע:

שנמנענו מלעבד ולזרע בנחל איתן, הוא הנחל שנערפה שם העגלה, ועל זה נאמר (דברים כא ד) אשר לא יעבד בו ולא יזרע.